

**GÖTEBORGS UNIVERSITET
HANDELSHÖGSKOLAN**

Juridiska institutionen

Handelshögskolan

Göteborgs universitet

GU 2025/1990

Klimat-och näringslivsdepartementet

REMISSYTTRANDE

Juridiska institutionen, Göteborgs universitet har fått i uppdrag att avge yttrande gällande SOU 2025:47 **Spänning i tillvaron – hur säkrar vi vår framtida elförsörjning ?** (KN 2025/01039)

Sammanfattning

Vi ställer oss i huvudsak positiva eller neutrala (utan åsikt) till förslagen. Utvecklade kommentarer lämnas dock i följande avseenden:

1. Föreslagen precisering av rekvisitetet ”samhällsekonomiskt motiverat” i 4:2 1 st. i ellagen.
2. Förslag om att reglera samarbetet och avtalsrelationen mellan systemansvarig för överföringsnätet och systemansvariga för distributionsnät, särskilt 3:10a och 3:11a-c författningsförslaget till ändringar i ellagen.
3. Avskaffandet av systemet med anvisade avtal.

Utvecklade kommentarer

Föreslagen precisering av rekvisitet ”samhällsekonomiskt motiverat” i 4:2 1 st. i ellagen.

I avsnitt 6.3.3. *Nyanslutning* förs ett resonemang om att det kan vara motiverat att i lagtext precisera rekvisitet ”samhällsekonomiskt motiverat” i 4:2 1 st. ellagen. På s. 455 anges Utredningens uppfattning i frågan, närmast som en definition. Frågan berörs också på s. 410–411. I det författningsförslag som Utredningen lämnar föreslås dock inte någon ändring, det vill säga någon precisering av rekvisitet föreslås inte. Min fråga är: varför? Borde inte rekvisitet kunna preciseras i linje med Utredningens resonemang och därmed förhoppningsvis undanröja de tolkningssvårighet som nu anses föreligga?

Förvisso anges på s. 426 att Utredningen anser att den större frågan om ansvar för kapacitetsbrist vid bör utredas vidare och att Utredningen därför anser sig förhindrad att lämna författningsförslag. Det framstår dock inte som omöjligt att bryta loss den mindre frågan om rekvisitet ”samhällsekonomiskt motiverat” i 4:2 ellagen från den större frågan om kapacitetsbrist i allmänhet.

Sammanfattningsvis: borde inte rekvisitet ”samhällsekonomiskt motiverat” i 4:2 ellagen kunna preciseras i lagtext på det sätt som Utredningen föreslår redan nu även om den större frågan om kapacitetsbrist utreds vidare?

Förslag om att reglera samarbetet och avtalsrelationen mellan systemansvarig för överföringsnätet och systemansvariga för distributionsnät, särskilt 3:10a och 3:11a-c författningsförslaget till ändringar i ellagen.

I 3:10a i författningsförslaget föreslås att systemansvariga för överföringsnät och systemansvariga för distributionsnät enligt lag ska bli tvungna att samarbeta. Men kan man tvinga parter att samarbeta? Om de nu inte vill eller kan det? Hur ska det i sådant fall gå till?

I bestämmelsen tredje stycke anges att nätmyndigheten ska fastställa rutiner för samarbete om parterna inte själva kan komma överens om hur de ska samarbeta. Men vad gäller om nätmyndighetens rutiner inte följs? Och hur avgör man om någon samarbetar eller inte? Sammanfattningsvis: det vore förstås bra om parterna ville och kunde samarbete – i det är jag enig med Utredningen – men jag har svårt att se hur ett meningsfullt samarbete ska kunna tvingas fram genom lagstiftning.

Vidare föreslår utredningen i 3:11a-c författningsförslaget att de systemansvariga för distributionsnät som innehar ett regionnät direkt anslutet till ett överföringsnät måste ingå avtal med systemansvarig för överföringssystemet. Från ett privaträttsligt perspektiv är det ett märkligt upplägg eftersom samtliga parterna måste ingå avtal – alla inblandade har alltså kontraheringsplikt – samtidigt som en myndighet kan komma att bestämma avtalets innehåll. Det ligger långt från vad ett avtal brukar vara (partsautonomi, negativ avtalsfrihet, mm).

Om myndigheten fattar ett förvaltningsrättsligt beslut om vad parternas avtala ska innehålla utan att parterna är överens om det, är gränsen mellan förvaltningsrättslig föreskrift och privaträttsligt avtal tämligen suddig. Utredningen tar specifik upp 8:2 RF och lagkravet som ett problem med alternativet att reglera frågan via bemyndiganden och förordning/föreskrift. I praktiken blir det dock något mycket liknande om parterna tvingas ingå avtal med varandra och en myndighet kan/ska bestämma avtalets innehåll. Det noteras också att Ei inte kan ändra i avtalet i de delar som parterna är överens eftersom det är ett privaträttsligt avtal.

Sammantaget är hela upplägget vacklande mellan att vilja ha avtalets fördelar men inte dess nackdelar. Därtill kommer jag inte ifrån känslan att förslaget i praktiken försöker komma runt 8:2 RF. Kanske vore

det lämpligare om myndigheten intog en roll som *medlare* snarare än beslutsfattare med avseende på processen att få parterna att komma överens? Utredningen ser ut att snudda vid den tanken på s. 373.

Till sist, på s. 373, behandlas mycket kortfattat frågan om avtalsbrott och påföljder. Väljer man att försöka reglera genom kontraheringsplikt och avtal, så som Utredningen föreslår, bör frågan om påföljder ägnas större uppmärksamhet. Förvisso kan sådana frågor regleras i själva avtalet men kanske är det rimligt att detta i vart fall delvis regleras i lagstiftning. Utan särskild reglering i lagstiftning kommer utgångspunkten vara den allmänna kontraktsrätten, vilket bland annat innebär att väsentligt avtalsbrott ger rätt till hävning och att ansvarsgrunden för skadestånd är vårdslöshet (*culpa*).

Avskaffandet av systemet med anvisade avtal.

Förslaget att avskaffa modellen med anvisade avtal till förmån för principen ”inget avtal – ingen el” är bra. Jag vill bara lyfta två aspekter som jag är mer tveksam till.

Den första är den föreslagna modellen inte riktigt löper linan ut. Även med den föreslagna modellen kommer kunder i praktiken att anvisas avtal, nämligen kunder som ”flyttas” från en elleverantör som går i konkurs eller förlorar sitt balansansvar och kunder som har anvisat avtal enligt nuvarande modell och inte gör ett aktivt val enligt de föreslagna övergångsbestämmelserna. Hade inte också kunder i sådana situationer kunnat få rätta sig efter principen ”inget avtal – ingen el”?

Vid konkurs och förlust av balansansvar kan man tänka sig att berörda kunderna ska informeras om vad som hänt, vad som gäller och hur de kan byta till annan elleverantör på marknaden. För kunder som i dagsläget har anvisade avtal torde det finnas gott om tid att informera om att systemet med anvisade avtal ska upphöra och att de därför måste aktivt välja en ny elleverantör. Några argument för att genomföra principen om ”inget avtal – ingen el” fullt ut är:

1. Vanliga marknadsförutsättningar upprätthålls: går motparten i konkurs måste man hitta en ersättare.
2. Det ligger i linje med ambitionen om aktiva kunder – el är inte något som bara finns där utan egen insats.
3. En kund som ”flyttas” får automatiskt ett nytt avtal som kunden kanske inte vill ha utan måste byta igen.
4. Den likviditetsrisk som påpekas bland annat på s. 673 minskar när inte en och samma aktör automatisk och med (förmodat) kort varsel måste ta emot många nya kunder.

Den andra aspekten gäller specifikt sistahandleverantörens kontraheringsplikt enligt 9:3–4 i författningsförslaget. Eftersom det också här är fråga om avtal, uppstår frågan om påföljder vid avtalsbrott. Kommer en sistahandsleverantör kunna häva avtalet med kunden om kunden begår ett väsentligt avtalsbrott? Och kommer kunden i sådant fall trots det kunna kräva att få ingå avtal *igen* med samma sistahandsleverantör med hänvisning till leveransskyldigheten? Alltså: är leveransskyldigheten (och därmed kontraheringsplikten) ovillkorlig, eller finns (bör det finnas?) undantagssituationer?

Yttrandet är författat av juris doktor Daniel Hult Granström för Juridiska institutionen vid Handelshögskolan, Göteborgs universitets räkning

Therese Bäckman
Prefekt